

Talabos István

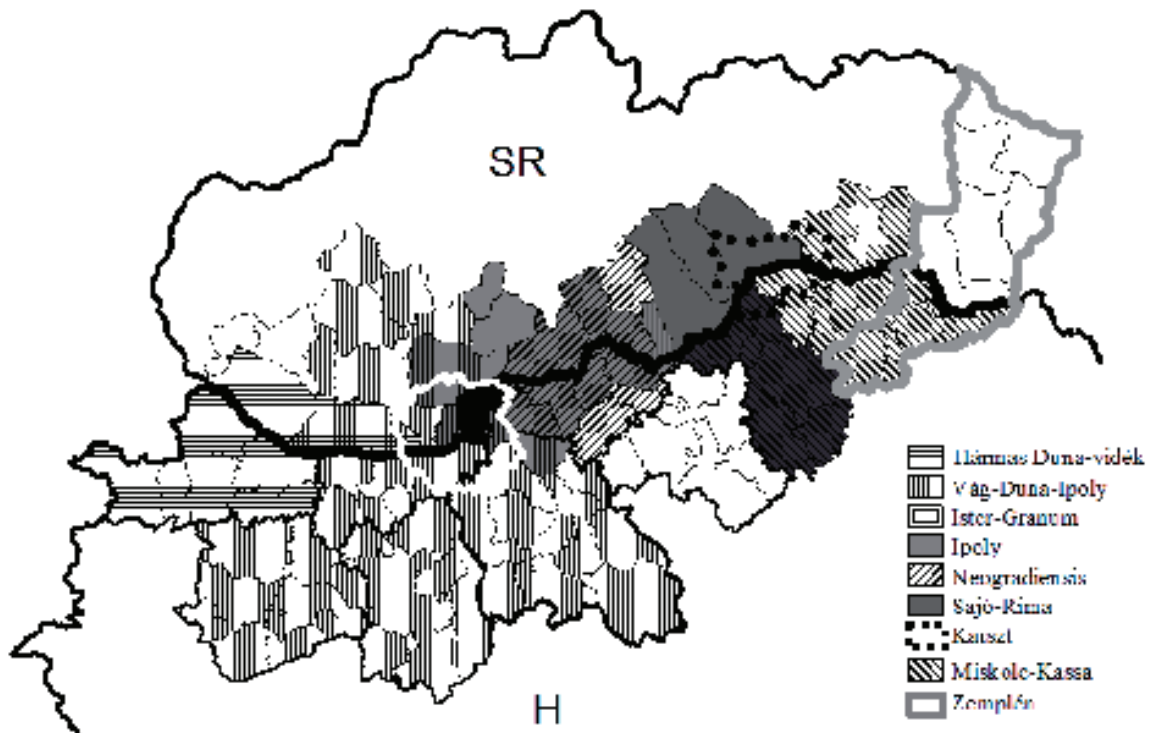
ÖNKORMÁNYZATOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A MAGYAR-SZLOVÁK HATÁR MENTÉN

A regionalizmus megjelenésével az 1990-es évektől kezdődően új fogalmak (régió, térség, mikrotérség, kistérség, társulás, majd többcélú társulás, stb.) jelentek meg. A globalizáció minden térségre kiterjedt és a globális fogyasztói társadalom kialakulásához vezetett. Ennek egyik eredménye, hogy a határokat átlépte az együttműködés, sőt ma már nyugodtan kimondhatjuk, hogy a határon átnyúló együttműködések tömegessé váltak. (Pintér, 2010) Az ismertett projekt a vállalkozások komplex élénkítését célozta az Alsó-Ipolymen-te határon átnyúló térségében, amelyhez a „Phare CBC 2003 Magyarország-Szlovákia üzleti infrastruktúra, innováció és humán erőforrás fejlesztés a határ mentén” elnevezésű program biztosította az anyagi háttérrel. Ezek a határon átnyúló projektek lehetőséget adtak a magyar és a szomszédos országok településeinek és önkormányzatainak összehasonlítására s ugyanakkor az is nyilvánvalóvá vált, hogy a jelenlegi jogi szabályozás még hiányos. Az uniós források megjelenése és jelenléte pedig még motiválja is az önkormányzatokat együttműködési kapcsolataik deklarálására (Hardi Tamás 2007), hiszen együttműködve és kihasználva egymás előnyeit és erőforrásait sokszor meg lehetne szüntetni a periféria jellegből adódó hátrányokat.

The European Union sources motivated the local municipalities to declare their willingness to cooperate (Hardi, 2007) because it means that they take advantage each other strengths and resources to demolish the disadvantages of peripheral location. This project's aim was to develop the human resource, business infrastructure and initiate innovation along the border. The program was financed by Phare CBC 2003 developing innovation, human resource and business infrastructure along the Hungarian-Slovakian border.

1. ábra
Eurorégiók a magyar–szlovák határon

Forrás: Saját szerkesztés, Mezei István – Tóth Péter, 2009 alapján. Térképes ábrázolás: Mátyás Máté.

Az önkormányzatiság a két országban

Az európai régiók határon átnyúló együttműködésének jogi alapját a Madridi Konvenció teremtette meg 1980-ban. Az Európa Tanács 1980. május 21-én Madridban fogadta el a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határ menti Együttműködéséről szóló Európai Keretegyezményt¹.

A határ menti együttműködések Magyarországon a Madridi Konvenció ún. minta modelljei szerint alakultak, de a magyar-szlovák határ mentén kialakult együttműködések sok esetben megoldatlan helyzetet találtak, esetenként pedig etnikai és politikai ellenérdekek hátráltatták az együttműködést, és az érdekek egymáshoz közelítése lehetetlennek tűnt (Pintér, 2010).

Az Európai Parlament és a Tanács 2006-ban hozta meg 1082. sz. rendeletét az Európai Területi Együttműködési Csoportosulásról (EGTC). Ez az együttműködési forma azon nehézségek kiküszöbölését célozta, amelyek az eurorégiós együttműködésekben akadályozták a közös és eredményes munkát.

„A testvértelépülési kapcsolatok, az eurorégiós együttműködések után új lehetőségként jelent meg a területi együttműködési csoportosulás. Az alkalmi, a nemzeti együttér-

zést kifejező együttműködések fokozatosan felváltja a projekt-alapú, illetve az állandó munkakapcsolatot biztosító, a szolgáltatásokat közösen szervező együttműködés. A vonzásoknak megfelelően eltérő társadalmi és gazdasági mozgások indultak meg ezen a hosszú határszakaszon.” (Mezei – Tóth, 2009)

Az Európai Unió Phare CBC programja a határ menti együttműködések segítségét célozta: ”A magyar–szlovák határon két szűkítő megszorítással kell erről a programról beszélni. Egyrészt csak 1999-ben indult el ezen a határszakaszon a közös pályázati lehetőség, mert előtte az osztrákokkal együtt volt két kísérleti próbálkozás. A másik megszorítás azt jelenti, hogy erre a magyar szempontból leghosszabb határszakaszra jutott a legkevesebb támogatási összeg, évente 2 millió euró.” (Mezei – Tóth, 2009)

*1. táblázat
Phare CBC programok a magyar–szlovák határon*

	1995	1996	1999	2000	2001	2002	2003
Jóváhagyott támogatás összege:	1 500 000	1 500 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Leszerződve:	723 116	1 498 580	1 793 815	1 969 670	1 998 659	1 819 146	1 953 459
Program zárása:	1999.07.31	2000.12.31	2002.12.31	2003.12.31	2004.11.30	2005.11.30	2006.11.30
Támogatott projektek							
nagy:	4	4	1	1	1	15	18
kicsi:	–	20	11	11	9	11	5

Forrás: Mezei – Tóth, 2009

A két ország közigazgatási rendszerét egymástól eltérő időpontban alakította át. Magyarországon már 1990-ben létrejöttek önkormányzatok a (megyei) tanácsokból, míg erre Szlovákiában 2001-ig kellett várni. A magyar és szlovák megyei önkormányzatok közötti kapcsolatfelvételtől ennek megfelelően 2002-től beszélhetünk. Az első kapcsolatok udvariassági találkozások voltak. (Mezei – Tóth, 2009)

A magyarországi önkormányzatok

2010. december 31-én Magyarországon 328 település rendelkezett városi ranggal (beleértve Budapestet), míg 2006-ban a városi ranggal rendelkező települések száma közel 300 volt és a városi funkciójúak száma pedig kb. 200. (Beluszky – Győri, 2006).

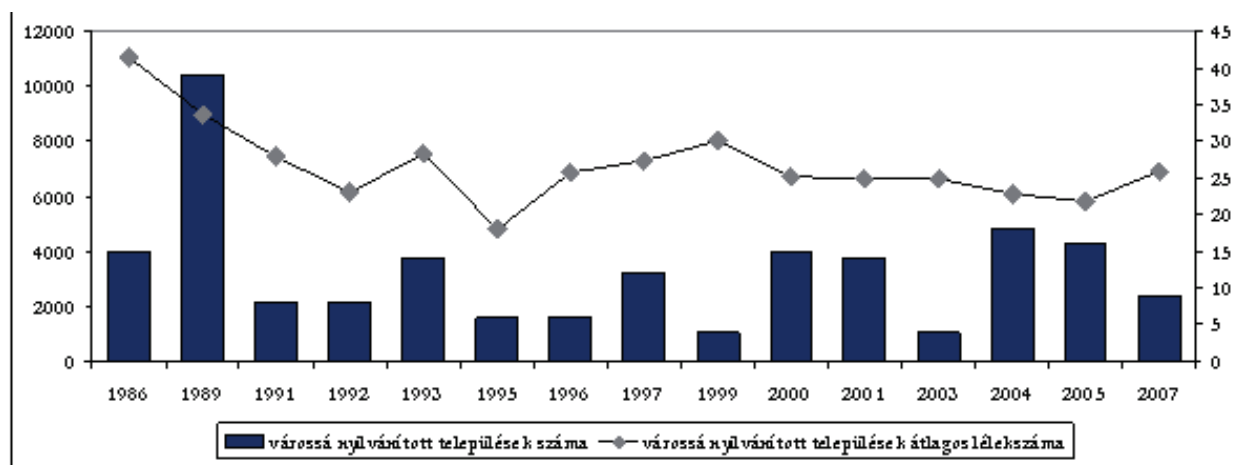
Magyarországon először az 1871. évi XVIII. törvénycikk (a községek rendezéséről) rögzítette, hogy *minden területnek valamely községhez kell tartoznia*. Ettől kezdve 1950-ig,

a tanácsrendszer bevezetéséig az ország teljes területe községekre volt felosztva, (kisközségek, nagyközségek, rendezett tanácsú városok – később megyei városok –, törvényhatósági jogú városok és Budapest). Az első tanács törvénytől kezdve az ország területe városokra és községekre oszlott, és ezt a rendszert az 1990-es önkormányzati törvény is átörökítette. Magyarországon a várossá nyilvánítás és egyéb területszervezési kérdések az 1999. évi XLI. törvény 1. §-a értelmében a köztársasági elnök és az Országgyűlés hatáskörébe tartozik a várossá nyilvánítás (településegysítés, vagy megszüntetése stb.).

2. ábra

A várossá nyilvánított települések száma és átlagos népességük (1986-2007)

Forrás: www.varossanyilvanitas.hu

Közeledve az Európai Unióhoz, az 1996-os területfejlesztési törvény vezette be azt az intézményrendszert, amely az önkormányzatok fejlesztéseinek megszervezését célozta. A törvény 1998-as bővítése uniós mintára létrehozta a magyar régiós beosztást.

Nincs könnyű helyzetben a magyar közigazgatás, mert időközben az állami igazgatási szerveket is ehhez a régiós beosztáshoz igazították. A megyék léteznek, de kérdéses a szükségességük, hiszen korábbi funkcióik és feladatkörük csökkent. A magyar rendszerhez képest a szlovák kedvezőbb megoldást jelent, kiteljesedett feladatkörökkel. (Mezei – Tóth, 2009)

A szlovák önkormányzatok

1990-ig a tanács hierarchia volt érvényben Csehszlovákiában. Az 1990-es rendszerváltást követően hosszú időn keresztül az 1990-ben létrehozott helyi önkormányzati rendszer működött. Csehszlovákia és Szlovákia 1993-ban vált szét, s ezt követően sokáig az állam szervezése volt a legfőbb tevékenység. (Mezei – Tóth, 2009)

„Az 1993. január 1-én önállósult Szlovák Köztársaságban a közigazgatási rendszer kialakítása erősen politikai töltetet kapott, így aztán a posztkommunista országok közül utolsóként²

kezdődött meg a közigazgatási reform a megyei önkormányzatok kialakítására. Ez a politikai töltet elsősorban Vladimír Mečiarnak köszönhető, aki Szlovákia miniszterelnökeként felismerte a politikai tökélykövcsolásának lehetőségét az újjáalakuló közigazgatási egységekben. Mečiar 1998-as ellenzékbe szorulása után is a szakmai megvalósítást a politikai csaták háttérbe szorították, aminek szerves része volt a szlovákiai magyarok által kért magyar egységek kialakítása és a Dzurinda kormány megosztottsága. (Keszegh, 2005) 1996-ban a közigazgatási törvény 8 államigazgatási kerületre és 79 járásra osztotta fel Szlovákiát. Az új területi felosztás talán legnagyobb vesztesei a magyar kisebbség tagjai voltak. Egyes régió helyett külön régiókba kerültek, ahol az összlakossághoz képes alacsony százalékarányuk miatt érdekeik képviselője hátrányos helyzetűvé vált.

A kormány elé 2000-ben került az önkormányzatok decentralizációjáról szóló koncepció, amely 2002-t jelölte meg a regionális önkormányzatok indulásának. Ez a koncepció vázolja nemcsak az önkormányzatok jogköreit, de a finanszírozást ill. az arra vonatkozó javaslatokat is. „A javasolt finanszírozás szerint a közpénzek mintegy fele³ regionális és helyi szinten maradna, a fejlesztések hatásosságát remélve. Ez az újfajta elosztás markáns változás lett volna a korábbi finanszírozáshoz képest, ahol a közpénzek 10% jutott el az önkormányzatokhoz. [...] 2001. július 4-én a parlament megszavazta a nyolcas megyebeosztású modellt. E törvény értelmében, 2002. januárjában nyolc megye jön létre, melynek határai azonosak a korábbi kerületekével. A járási hivatalok nem szűnnek meg, a megyei parlamenti döntések a parlament által megvétőzhatóak. A törvényben nem kapott helyet a kerületi önkormányzatok jogköre és a kerületek továbbra sem kapják meg alanyi jogon a központi adóbevételek egy bizonyos százalékát,” (Keszegh, 2005) s azóta fokozatosan kapják meg az államtól a vagyont és a hatásköröket. (Mezei – Tóth, 2009)

A projekt és célterülete

A Dunakanyar Kulturális Alapítvány által elnyert Európai Unió támogatás nyújtott fedezetet a BridgIng Marketing Tanácsadó Bt. által 2005-2006-ban készített kutatásra, valamint a marketing terv elkészítésére, amelynek fő célja az idegenforgalmi szemléletű fejlesztési lehetőségek megfogalmazása volt. Az elkészült tanulmány alapján készült kiadvány az alábbiakat emeli ki:

Az Alsó Ipoly-mente határon átnyúló térségének 18 települése (13 a magyar, 5 a szlovákiai oldalon) 2003. november 17-e óta a hivatalosan intézményesített formában működő ISTER-GRANUM Eurorégióhoz tartozik.

„Az eurorégiónak 44 magyarországi és 31 szlovákiai település az alapító tagja. A tervek szerint a szervezet bővül majd, s 59 magyarországi és 47 szlovákiai település lesz a tagja. Az új Eurorégióban 1800 négyzetkilométeren csaknem 200 ezer lakos él majd.”⁴

Ezen túlmenően, a magyar oldali települések, azaz a Szobi kistérség települései 2001. június 15-én a Dunakanyar kistérségeivel (72 település), településeivel csatlakoztak a Dunakanyar Chartához, abból a célból, hogy „...a Dunakanyar Kiemelt Üdülőkörzet mint táj, és mint az itt élők élettere hosszú távon megőrizhesse hagyományait, legyen ismét sajátos arculata, karakteres megjelenése.”⁵

Ennek érdekében

- összehangolják fejlesztési elképzeléseiket (különös tekintettel az idegenforgalomra és a környezetvédelemre),
- erősítik népi hagyományaik megőrzését, és azt egymást erősítve ápolják,
- közös adatbázist hoznak létre, információs központot működtetnek.

Az elkészült tanulmányban a határon átnyúló térség vállalkozásainak élénkítése érdekében feltárássra kerültek a turizmus lehetőségei. Nem csak egy általános turisztikai helyzetkép és a határon átnyúló térség kínálata iránti kereslet – a piaci szegmensek – feltárássára került sor, hanem az ebből a célból nélkülözhetetlen turisztikai alkalmassági vizsgálatra is. A vizsgálat eredménye, hogy a turizmus fejlesztése reális gazdaságfejlesztési irányként kezelhető az Alsó Ipoly-mentét alkotó 18 településen.

Az Alsó-Ipolymente térség számos vonzó tényezővel (természeti, kulturális) rendelkezik, amelyek hasznosítása jelenleg nem megfelelő mértékű. A piacon való jelenléthez szükséges az egyes vonzerőelemek komplex egységes teljesítményű terméké fejlesztése.

Vizsgálatunk szerint a térség potenciális termékei lehetnek:

- falusi és agroturizmus (a szlovákiai oldalon a borturizmus)
- kulturális turizmus
- aktív turizmus.

Az aktív turizmus elemei:

- ökoturizmus
- horgászturizmus
- kerékpáros turizmus
- lovas turizmus
- vadász turizmus
- bakancsos turizmus.

Az erdei iskolai programokkal a tanév során is a térségbe vonzható az iskolás korosztály. A térség levegője, tájképi adottságai és tájkaraktere miatt kiváló helyszíne lehet a nem vizes alapú wellness- és egészségturizmusnak.

A projekt határon átnyúló célterületének magyarországi területrésze: Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagybörzsöny, Peröcsény, Szob, Tésa, Vámosmikola, Zebegény.

A projekt szlovákiai területrésze Kiskeszi, Ipolyszalka, Leléd, Bajta, Helemba települések közigazgatási területéből tevődik össze.

A célterület az Ipoly folyó két oldalán terül el. Nagysága 380,74 km². Ebből 314,74 km² magyarországi, 66 km² a szlovákiai területrésze esik. A területen egyetlen városi rangú település – Szob – található. A települések földrajzi elhelyezkedését mutatja a 3. ábra.

3. ábra

Forrás: Piackutatás és Marketing Terv (Bridging 2006)

A magyarországi területrészt a Szobi kistérség, Pest megye legészakibb kistérsége. Északról és nyugatról szlovák területekkel, keletről a Balassagyarmati és a Rétsági kistérséggel szomszédos. Délről – nyugatról keleti irányba haladva – az Esztergomi, a Szentendrei és a Váci kistérség öleli körbe. A KSH besorolása szerint az Ipoly-mente alapvetően vidéki kistérség, azaz a vidéki településen élők aránya magasabb, mint 50%. (lásd. 1. melléklet) A magyarországi területrészt közigazgatási központja Szob, Vámosmikola pedig alközpontként funkcionál – állapítja meg a helyzetfeltáró tanulmány.

A szlovákiai területrészt 5 település közigazgatási területéből tevődik össze. A terület Szlovákia délnyugati és a Nyitrai Kerület dél-keleti részén található, Nyitrától kb. 85

km-re. Ezen belül az Érsekújvári Járás keleti részén, Érsekújvártól kb. 50 km-re. A települések Párkány város természetes vonzásköréhez tartoznak, amely jelenleg a párkányi körzet közigazgatási központja, illetve Ipolyszalkának (Salka) alközponti szerepe is van. A célterület egészére jellemző a demográfiai fogyás és elöregedés (csökkenő élveszületés és növekvő halálozási arány). Ugyanakkor a „célterület természeti és épített környezete országos összehasonlításban is kiemelkedően kedvező adottságokkal rendelkezik. [...] A vizsgált magyarországi terület túlnyomó hányada a Duna-Ipoly Nemzeti Park része (Zebegény, Szob, Ipolydamásd, Márianosztra, Kóspallag, Letkés, Ipolytölgyes, Nagybörzsöny, Perócsény, Kemence, Bernecebaráti közigazgatási területének jelentős része). A szlovákiai területrészen védett természeti terület a Kovácspataki dombok, illetve a Burda hegység jelentős része a Dunakanyarban Helemba, Leléd és Bajta közigazgatási területén, a Damásdi szurdok túlsó oldalán. A Duna-Ipoly Nemzeti Park területének több mint negyed része a célterület magyarországi részére esik. Ebből a magyarországi területrész minden egyes lakosára több mint 1 ha nemzeti parki terület jut...”⁶

Ami pedig az idegenforgalom fejlesztését illeti: ”Az Alsó-Ipolymente folyóvölgye és a két oldalán elterülő hegyvidék olyan természeti adottságokkal és kulturális örökséggel rendelkezik, amely arra predesztinálja, hogy a Budapestről, mint közép-európai metropoliszból és globális jelentőségű turisztikai célpontból és elosztó központból kiinduló ökoturizmus, kulturális turizmus nemzetközi jelentőségű célterülete és a főváros népességének egyik legfontosabb rekreációs területe legyen.”⁷

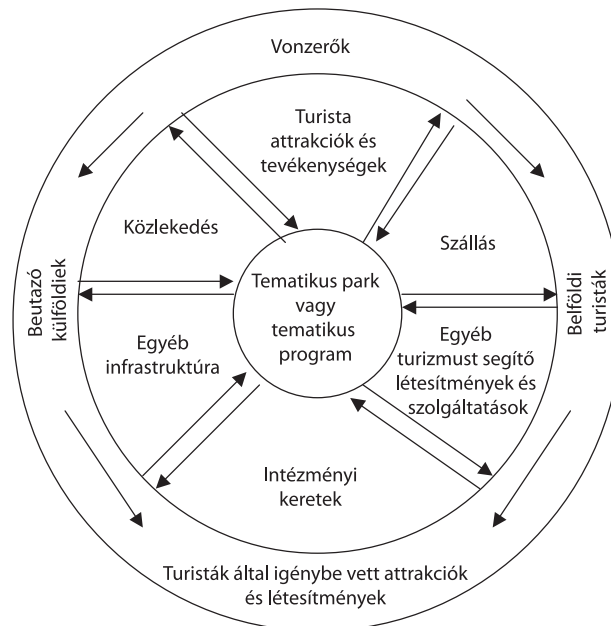
Konklúzióként pedig megállapítást nyer, hogy „A célterület tudatos fejlesztésének legfontosabb tétje és kihívása az, hogyan lehet a természeti és az épített környezet meglévő értékeinek kihasználására alapozva, a természeti környezet és a technikai civilizáció egyensúlyát megtartva, a közszféra és a magánszféra együttműködésével biztosítani az Alsó-Ipolymente határon átnyúló térségének turisztikai fejlesztését.”⁸

A Városfejlesztés Rt. helyzetfeltáró tanulmányát követően adott a Dunakanyar Kulturális Alapítvány az Ipoly-menti önkormányzatok képviselőitől megbízást a Bridging Marketing Tanácsadó Bt.-nek, idegenforgalmi célú marketing felmérésre és helyzetértékelésre. A Bridging Bt. az idegenforgalmat komplex fejlesztési lehetőségként kezelve a fejlesztési lehetőségeket igyekezett feltárni, ugyanakkor az önkormányzatokkal folytatott interjúk során azok mindegyike idegenforgalmi célú fejlesztési lehetőséget fogalmazott meg függetlenül az adottságoktól.

A tanulmány során a projekt készítője megvizsgálta a turisztikai potenciált az alábbi összefüggések szerint:

4. ábra
A turisztikai vonzerők egymáshoz való kapcsolódása

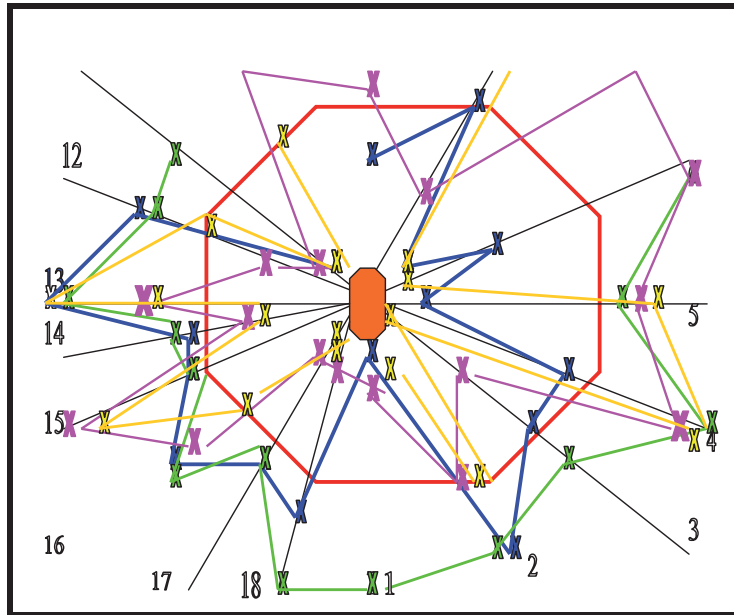

Forrás: A szerző saját szerkesztése ⁹

Ezt követően valamennyi, a projektben szereplő település turisztikai célú területalkalmassági vizsgálatnak lett alávetve. A tanulmány megállapította, hogy az idegenforgalom fejlesztésének van lehetősége, de a fejlesztés korlátja az ún. turisztikai termék hiánya. A turisztikai termék hiányán túlmenően gazdasági és infrastrukturális akadályok is vannak, amelyeknek a gazdaság célú fejlesztését kellene előzetesen megoldani. A térség komplex értékelésére vonatkozóan a tanulmány az alábbi megállapítást teszi:

5. ábra

1. Bernecebaráti	7. Márianosztra	13. Zebegény
2. Ipolydamásd	8. Nagybörzsöny	14. Bajta
3. Ipolytölgyes	9. Perőcsény	15. Helemba
4. Kemence	10. Szob	16. Ipolyszalka
5. Kóspallag	11. Tésa	17. Leléd
6. Letkés	12. Vámosmikola	18. Kiskeszi

Megközelíthetőség	Kék vonal
Természeti potenciál	Zöld vonal
Vendéglátás	Lila vonal
Szállás	Sárga vonal
Középérték (0)	Piros nyolcszög

Megjegyzés.: Az értékek a középponttól (-2) növekednek arányos elosztásban a +2 felé, a középértéket a piros vonal jelenti.

Forrás: A szerző szerkesztése

Következtetések

Jól látható, hogy egyes települések (Kemence, Kóspallag, Szob, Zebegény, Ipolyszalka) rendelkeznek a turisztikai termék adottságaival, viszont a megközelíthetőségük rontja az értékesítési lehetőségeiket, annak ellenére, hogy jó a vonzerő (természetes) és adottak a szállás valamint vendéglátás feltételei is.

Az Alsó-Ipolymente határon átnyúló térségének szinte minden településeiről elmondható, hogy a természetes vonzerőt vizsgálva igen jó adottságokkal (+1 egy ill. +2 érték) rendelkeznek, de hiányoznak a megfelelő szállás és vendéglátás körülményei. Ugyanakkor a megközelíthetősége igen jó: Szobnak és Zebegénynek. „Más településeken – Ipolyszalka – a célcsoportot figyelembe véve (elsősorban diákok) kell a vendéglátás körülményeit fejleszteni.” (Bridging, 2006)

Az önkormányzatok mindegyike – véleményem szerint esetenként görcsösen – kimondottan az idegenforgalmi fejlesztést erőltette. Ez részben helyes, hiszen az idegenforgalmat komplexen értelmezve azt mondhatjuk, hogy multiplikátor hatása révén egy turista mintegy 8-10 fő számára teremt munkahelyet. Az idegenforgalom ezen közgazdasági megközelítése lehetett az, ami alapján a résztvevő önkormányzatok mindegyike az idegenforgalom fejlesztésében látta a jövőképet és figyelmen kívül hagyta a projektben résztvevő Brunda Gusztáv kimondottan gazdaságfejlesztő gondolatait, amelyet az idegenforgalmi célú fejlesztés feltárásával megbízott Bridging is messzemenően támogatott, azaz hogy a vállalkozások fejlesztését kell célozni és ezt kihasználni idegenforgalmi cézzal, nem pedig fordítva.

Az a benyomásom, hogy az önkormányzatok a program keretében mintha előre elhatározták volna, hogy az idegenforgalomban látják a jövőt, és ennek megfelelően a tényeket igazították/akarták igazítani az elképzelésükhöz, akár úgy, hogy egyes tényezőket figyelmen kívül hagytak ill. nem vettek azokról tudomást. Ilyen pl. az intézményrendszer hiánya, amelyet a projektben résztvevő egyik önkormányzat sem akart felvállalni, pedig a készítők egyértelműen leszögezték, hogy e nélkül hiábavaló térségi típusú fejlesztésről beszélni, ill. térségi típusú fejlesztést lehet „körvonalazni”, de az konkrét intézményi keretek (koordináció) nélkül nem fog megvalósulni.

A vizsgált területet érdemes lett volna alávetni a Catin (2000) féle területi tőke hatás-vizsgálatnak, amely multiplikátor- termelékenység- és versenyképesség hatást vizsgál. Ezen mutatók között a multiplikátor hatás a kínálatot és fogyasztók keresletét és egymáshoz való viszonyát vizsgálja. Ilyen vizsgálat nem történt, az viszont nyilvánvalóvá vált a készítők számára, hogy az általuk javasolt szervezeti keretet (pl. nonprofit gazdasági társaság) és a marketing kommunikációt – annak érdekében, hogy kialakuljon a térség „márkanéve” –, egyik önkormányzat sem fogja felvállalni, s a mai napig nem is vállalta fel. Konkrét önkormányzati lépés a megfogalmazottak megvalósítása érdekében nem történt. Az azóta eltelt időszakban a térség magyar oldali önkormányzatai megpróbálkoztak TDM szervezet létrehozásával, ugyanakkor a legnagyobb eredménynek úgy gondolom, hogy a DATOURWAY¹⁰ projekt tekinthető, amelyben a Duna térségére – így beleértve az Alsó-Ipolymente vonatkozó településeit – megfogalmazódott az idegenforgalom reális fejlesztési iránya.

MELLÉKLETEK

1. melléklet

A Szobi kistérség településeinek általános adatai

Településnév	A település területe km ²	A település népsűrűsége fő/km ²
Bernecebaráti	37,68	26,27
Ipolydamásd	11,60	30,60
Ipolytölgyes	13,66	29,06
Kemence	42,75	26,27
Kóspallag	12,77	58,65
Letskés	24,55	46,82
Márianosztra	20,26	41,16
Nagybörzsöny	50,69	15,12
Perőcsény	41,39	9,00
Szob	20,07	137,52
Tésa	4,38	24,66
Vámosmikola	25,29	66,00
Zebegény	9,65	112,44
Kistérség területe	314,74	41

Forrás: KSH Pest megyei Statisztikai Évkönyv 2004

JEGYZETEK

- ¹ A Keretegyezményt Magyarországon az 1997. ápr. 25-től hatályos 1997. évi XXIV. Törvény hirdette ki. (Forrás: Pintér Edit: Kül-Világ, VII évf. 2010/4. szám, 115.)
- ² A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2001. július 4-én fogadta el a közigazgatási reformhoz szükséges első törvényt.
- ³ Regionális szintek a közpénzek 15%-át, az önkormányzatok pedig a 35%-át kapják.
- ⁴ Forrás: Pont magazin – Ister-Granum Eurorégió alakul – szándéknyilatkozatot írtak alá a várban
- ⁵ Forrás: Dunakanyar Charta – www.dunakanyar.hu
- ⁶ Helyzetfeltáró tanulmány az Alsó-Ipolymente határon átnyúló térségére, 2006. 9.
- ⁷ U.o, 11.
- ⁸ U.o.
- ⁹ Edward Inskeep: Tourism planning an integrated and sustainable development approach, New York, 1991. 39. felhasználásával.
- ¹⁰ A Datourway EU-s nemzetközi projektben 7 ország vett részt. Vezető partnere a VÁTI Nonprofit Kft. volt, és megfogalmazásra került az első régiós turizmus stratégia, amelyért a Tudományos Területfejlesztő Egyesület volt a felelős. A projekt 2009-2012 között valósult meg.

HIVATKOZÁSOK

ANNUAL Report 2008 Association of European Border Regions (AEBR)
http://www.aebr.eu/files/publications/2009-10-29_Gesch_ftsbericht_2008_EN_clean.pdf
Az Európai Unió Területi Helyzete és Perspektívái c. dokumentum (TSP) VÁTI Nonprofit Kft. ESPON Műhely, 2010. dec. 7. Budapest

BELUSZKY P. – GYŐRI R. (2006): Ez a falu város! (Avagy a városi rang adományozásának gyakorlata s következményei 1990 után.) *Tér és Társadalom* (20.) 2. sz. 65–81.

BRIDGING MARKETING TANÁCSADÓ BT (2006): *Helyi Komplex Vállalkozás-élénkítő Program az Alsó-Ipolymente határon átnyúló térségére* Piackutatás és Marketing Terv

HARDI TAMÁS (2007): Integrációs folyamatok a szlovák-magyar határtérségben. *Pro Minoritate*, Nyár, 72–97.

HARDI TAMÁS –TÓTH KÁROLY (2009) (szerk.): *Határaink mentén*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja

KESZEGH BÉLA (2005): *A szlovákiai közigazgatási rendszer újkori története*. Kézirat.
www.keszegh.sk/dat/kozigazgatas.doc

LIMPÓK VALÉRIA (2010): *A működőtőke és az adópolitika kapcsolata, különös tekintettel Magyarországra és Ausztriára*. PhD értekezés. Győr

MEZEI ISTVÁN – TÓTH PÉTER (2009): A települési és területi önkormányzatok kapcsolatai a magyar-szlovák határ mentén. *Tér és Társadalom* 22. évf. 2008/3. 51–80.
Pest megyei Statisztikai évkönyv. KSH, 2004.

PINTÉR EDIT (2010): A határon átnyúló együttműködés empirikus kutatásának eredményei *Kül-Világ* 7. évf. 4. szám

TOMAY KYRA (2009): Demográfiai kihívások az európai és magyar városokban
Falu-Város-Régió, 2. szám, 13-18

Városfejlesztés Rt. (2006): *Helyi Komplex Vállalkozás-élénkítő Program az Alsó-Ipolymente határon átnyúló térségére*

Helyzetfeltáró tanulmány az Alsó-Ipolymente határon átnyúló térségére

Jogsabályok/Törvények

1990. évi LXXV. Törvény

1999. évi XLI. Törvény

97/2005 (XII. 25) OGY Határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról (OTK)

Internet

State of European Cities Report, 2007

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/stateofcities_2007.pdf

www.foruminst.sk

www.varossanyilvanitas.hu

www.kozsegek.hu

<http://www.statistics.sk>, Mestská a obecná štatistika

